

zorii și autorii noștri — vrînd nevrînd — imi apar la rîndul lor niște pionieri ai radioteleviziunii...

Sub aceste coordonate am socotit că trebuie privită și judecată cea dintîi piesă transmisă la televiziune: *Seara luminoasă* de Noe Smirnov.

Textul judecat, dincoace și în afara „mirei”, este o onestă piesă într-un act, cu un pronunțat caracter festiv (Festivalul Mondial al Tineretului de la Moscova). Subiectul purtat de cîteva personaje ne demonstrează dorința de pace, de prietenie a unor tineri din Germania occidentală. Un tinăr artist popular, Paul Ek, e rănit într-un accident dubios și e internat la spital în preajma plecării sale la Moscova. Medicul spitalului este presat de poliție să-i prelungească durata spitalizării pentru a-l împiedica să participe la întîlnirea tinerilor din lumea întreagă. Intelectual cinstit, după o scurtă ezitare, doctorul respinge propunerea și tinerii — actorul și logodnica lui — își vor urma calea hotărîtă de dinșii... Puțin declarativă, compusă din multe replici care reafirmă fără rezonanțe deosebite, adevăruri îndeobște cunoscute, piesa nu are un tempo dramatic și nici o broderie de replici care să-i împlinească (și suplinească) monotonia situațiilor. (N-am înțeles prea bine de ce tocmai această piesă a fost aleasă pentru a deschide „stagiunea” la televiziune și, se pare, nici piesa nu a fost scrisă special în acest scop. Poate că semnificația calendaristică a precumpănit „atuul” experimentului...)

Între film și teatru, spectacolul a fost mai mult un act... de curaj. S-a insistat mai cu seamă asupra prim-planurilor, ac-

torii fiind prezentați „din față”, „din profil” și „trois-quarts”, în atitudini de „pozanți” la fotograf. Ritmul spectacolului a fost lent, replicile scurgîndu-se alene, pentru a se insista parcă asupra slăbiciunilor din text, în loc ca ele să fie estompate prin abilități regizorale.

Nu s-ar putea spune că cei care au vizionat acest prim spectacol sînt lămuriți asupra caracteristicilor și specificului teatrului la televiziune. Însă, spre deosebire de spectacolele retransmise din săli de spectacole, la *Seara luminoasă* am avut întotdeauna în față pe eroul care rostea replica, iar imaginea mergea în pas cu textul (la retransmisii, faptele se întîmplau ades invers), cu o acustică mulțumitoare. Deocamdată atît! Inițiații ar putea aprecia în plus munca deosebită, cu dificile implicații tehnice, a regizoarei Georgeta Tomescu.

Actorii nu au depășit un cadru corect — mediu, cu unele tente convenționale, vădite mai ales la Jean Lorin, cu un debît ușor declamatoriu-cîntat, la Damian Crișmaru. Mai ușor, mai „cinematografic” (nu sîntem în măsură să folosim cuvîntul „televizionistic”) au jucat Elisabeta Raicu și Gh. Andreescu. Destul de fals, copilul Dănuț Văcărescu. Cadru scenografic a apărut incert, evoluînd între un birou și o baie.

Poate ne-am simțit oarecum dezamăgiți după această primă emisiune teatrală; ne așteptam ca ea să supună... cronicarul la implicații și eforturi mai mari. Se întrevăd în televiziune posibilități spectacologice mari. Există, la dispoziția acestei instituții, tineri regizori îndrăzneți, scenografi plini de fantezie. Îi așteptăm la lucru.

De la roman la teatrul radiofonic

Teatru la microfon: *Salata* de Petru Dumitriu

În ampla frescă epică a lui Petru Dumitriu, „*Salata*” ocupă un loc central, luminînd (și prin faptul că ea stă la începutul drumului eroilor „*Cronicii*”) acțiunea ulterioară.

O bijuterie a genului epic, încrustată în aqua forte, „*Salata*” surprinde lumea militară a unei garnizoane provinciale în anii de după primul război mondial. „Ope-

rația” de dezvăluire a eroilor nu se face pe linia incisivității satirice, tip Bacalbașa-Brăescu, nici pe planul sentimental, ci surprinzînd rădăcinile sociale ale eroilor. Cronicarii literari și-au spus la timpul lor opiniile critice cu privire la „*Cronica de familie*”, pe drept socotită o pagină însemnată în istoria dezvoltării prozei actuale românești.

Balzacian în concepție, Petru Dumitriu a urmărit întregul arbore al familiilor Vorvoreanu-Lascari, închinind pe rînd, aproape fiecăruia din membrii acestei familii, pagini scilpitoare de revelatoare semnificație. Avem citeodată viziunea unei capele întinuate pe ai cărei pereți sînt înșirate frescele unei familii de ctitori. Un proiecteur surprinde pentru o clipă chipul unuia dintre ei, într-o ipostază caracteristică...

Nu este în intenția noastră a reaminti adevăruri deja spuse cu privire la măiestria prozei lui Petru Dumitriu.

Am ascultat, în fața aparatului de radio, dramatizarea (prima dintr-un ciclu) a unui moment din destinul eroilor „Cronici de familie”.

Căpitanul Dumitriu, datorită unor rețele ticluite în saloanele Vorvoreanu, este „aruncat” comandant al unei companii de grăniceri... Datorită armoniei sufletești cu soția sa, căpitanul e gata să trăiască mulțumit, resemnat, în micul său univers intim. Un atac dat de un grup de comitajii bulgari declanșează drama. Drept represalii, căpitanului i se ordonă să impuște, făcîndu-i „scăpați de sub escortă”, un grup de țărani bulgari. Conștiința căpitanului se opune acestei samavolnicii. Cu toate riscurile pentru cariera și familia sa, căpitanul Dumitriu își face datoria de om.

Nu m-a surprins intenția dramatizării fragmentului. Paginile de roman desfășoară ele înseși o piesă în multe și mai ales diverse tablouri: comedia hilară, salonardă, de la Vorvoreanca; drama cenușie din ținutul de graniță; observația lucidă a lumii militare. E, în embrion, o piesă cu dialogul scurt, nervos, întrerupt de abile și subtile indicații regizorale. Drumul de la epic la dramatic e ușurat în roman și de plastică individualizare verbală a eroilor. Personajele purtau dinainte, dincoace de replica rostită la microfon, o pecete plastică, o caracterizare deplină. E lesne de înțeles de aceea că turnarea fragmentului epic în forma sa radiofonică s-a făcut relativ ușor, fără eforturi sesizabile. Ușoară, prezența urui crainic (I-am fi dorit totuși absent) a condus firul povestirii...

Sintem în seara unui bal dat de bătrîna doamnă Vorvoreanu. Pe un fond mai șters de voci, se impune dintr-o dată prezența caracteristică a artistei Lili Popovici, care a sugerat izbitor o matroană, somptuoasă și acidă, turnînd cuvintele din virful buzelor cu un „șș”, ca un șuerat. E poate personajul care a făcut cel mai pregnant legătura între roman și realizarea radiofonică.

Mai chinuit, cu o ostentație oarecum pretențioasă, Aurel Rogalski a sugerat doar parțial silueta vetustă a generalului Ipsilanti.

Inexplicabil de șters, monoton, a fost cuplul soților Dumitriu — Matei Alexandru și Elena Sereda; mai ales ultima a folosit exclamații convenționale și un dramatism uzat. Matei Alexandru a găsit uneori — în scenele confruntării cu superiorii — accente de bărbăție eroică, o demnitate calmă, dar a jucat îndeosebi cu un calm placid, pe un ton blazat și resemnat (care ni-l amintea pe Chirică din *Omul cu mîrtoaga*).

Mai bine au fost dozate interpretările „negativilor” (totuși cu un abuz de efecte vocale groase și răgușite): N. Meicu, Aurel Ghițescu, C. Brezeanu, Traian Dăncăanu.

Izbit, o compoziție omogenă, a fost grupul țăranilor bulgari, din care reținem vocile lui Mircea Constantinescu și Mihai Mereuță.

Deși inegală, nu la nivelul unor realizări artistice anterioare, regia încercatului C. Moruzan a sugerat parțial atmosfera prăfuită provincială, lumea colcăitoare a saloanelor, vestigiile unei feudalități apuse în care își consumă drama un om cu o conștiință curată.

Realizată sub semnul valorii romanului, această emisiune de teatru la microfon ne-a emoționat sincer, chiar dacă ne-a făcut să dorim căutări mai adînci și o mai largă extindere a mijloacelor de expresie radiofonică.

AL. POPOVICI